

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTA OFICIALA A EPISCOPIEI ARADULUI

Redacția și Administrația
ARAD, STR. EMINESCU 18

APARE DUMINECA
Redactor: Pr. Demian Tudor

ABONAMENTUL:
Pentru particulari pe an 5000 lei.

Organizarea misionarismului religios în Eparhia Aradului

S'a scris în repetate rânduri în paginile acestei reviste despre necesitatea unui misionarism intern cât mai intens în sânul Bisericii noastre strămoșești. Intreaga presă bisericească dela noi pune de altfel mereu în discuție această acută problemă a vremurilor de azi. Și nu fără oareșicare temei. Căci oricine analizează spiritul și frământările cari animă vieța religioasă dela noi din țară, ca și de aiurea, își poate da seama că vremea atitudinilor rezervate a trecut de mult și că se simte tot mai accentuată necesitatea unei pășiri cât mai active a preotului, în întreg resortul atât de complicat al vieții noastre obștești.

Războiul care a frământat vieța internațională timp de aproape șase ani a pricinuit răni adânci și în domeniul sufletesc. Credințe cari până mai ieri erau în stare să mute munții prin intensitatea lor, azi par dezorientate și gata să cadă pradă atâtor îndoeli. Conștiințe cari până aci păreau de nesdruncinat, azi se clatină în bătaia atâtor ispitiri pe cari o vieță mondenă, care privește totul prea ușor, i le pune la îndemână mai la fiecare pas. Pretutindeni semne de întrebări, pretutindeni întrelăsări de ordin religios-moral cari nu mai pot suferi amânări; la mulți o indiferență care trebuie să dea de gândit, la și mai mulți apoi decăderi de ordin moral, cari dacă nu sunt îndreptate, pot duce până la adevărate prăbușiri.

Toți aceștia, și îndoelnicii și indiferenții, cei slabi în credință ca și cei stăpâniți de anumite vicii, așteaptă doar ostenitorii cari să-i lămurească și să-i întărească în credință, să-i deștepte și să-i reazeze pe făgașul unei vieți cât mai pline de virtuți creștinești.

Dacă la aceste considerațiuni mai adăugăm, în fine, dese încercări de proselitism religios pe cari le fac feluritele secte religioase și multele abateri dela dreapta credință pe care ei le propovăduesc prin orice mijloc, precum și

rănilor de ordin social pricinuite fie de războiul ce abia a trecut, fie de seceta a căror calamități le simțim în acest an din belșug, atunci ne putem da seama că, pe lângă o pastorație cât mai intensivă, numai un misionarism activ și bine organizat va fi în stare să înlăture sau să întoarcă în spre bine tot noianul lor.

Pentru a satisface acestei necesități misionare a vremurilor de acum, — necesitate care de altfel constituie una din trăsăturile permanente ale Bisericii noastre creștine, — Prea Sfinția Sa Părintele Episcop Andrei a dat recent dispoziții pentru o nouă organizare a misionarismului religios în Eparhia Aradului. În acest scop Prea Sfinția Sa a întocmit un „Statut pentru organizarea misionarismului religios în Eparhia Aradului”, pe care îl vom publica în numărul viitor al revistei noastre, Statut care reglementează o acțiune misionară unitară pe întreaga Eparhie.

În temeiul acestui Statut, întreaga Eparhie a Aradului este împărțită în 25 cercuri misionare, fiecare cerc cuprinzând cel mult 15 parohii. În fruntea fiecărui cerc misionar se găsește câte un preot misionar tractual, ce se va alege pe timp de 6 ani de către colegiul preoțesc deodată cu celelalte corporațiuni reprezentative și va fi confirmat de Episcop. Preotul misionar tractual este dator să organizeze prin rotație misiuni anuale în cel puțin 2 din parohiile aparținătoare cercului său, așa că în decurs de șase ani să fie vizitate toate parohiile cel puțin odată.

După terminarea misiunilor obligatorii în cercul său, preotul misionar tractual va putea să schimbe, cu asentimentul protopopului tractual, cercul său de activitate cu ceilalți preoți misionari din acelaș protopopiat, iar când toți aceștia au făcut misiuni la toate parohiile dintr'un protopopiat, în urma înțelegerii dintre protopopii respectivi, ei pot să schimbe cercul

lor de activitate cu preoții misionari tractuali din protopopiatul învecinat.

Pentru cazurile extraordinare sau la cererea preotului paroh, a preoților misionari tractuali sau chiar a protopopului, misiunile pot fi săvârșite de preotul misionar eparhial, care lucrează după un plan întocmit de Episcop, sau de un delegat dela centrul eparhial, designat din caz în caz.

Misiunile cari se vor organiza în conformitate cu prevederile noului Statut au de scop „de a înrădăcina în credincioși convingerea că numai în sânul Bisericii și prin ajutorul harului divin, împărtășit în sf. taine, pot ajunge la mântuire”. Iar „șinta fiecărei misiuni este apropierea credincioșilor și împărtășirea acestora cu sf. taine ale spovedaniei, cuminecării și maslului”.

Pentru atingerea acestui țel, programul misiunilor va consta din Vecernie cu predică, Spovedanii, Denie cu predică, sf. Maslu, sf. Liturghie cu predică și Cuminecări, Vecernie cu conferință pentru popor, acest program putând fi completat cu predici pentru copii, pentru tineret, pentru vârstnici, cu șezători aranjate cu elevii școalelor primare sau corul bisericesc, cu cercetarea enoriașilor acasă, colportaj sau distribuirea de broșuri, iconițe etc.

Timpu pentru aranjarea misiunilor va fi postul sf. Paști și cel al Nașterii Domnului. Misiuni religioase se mai pot organiza însă și cu ocazia

sărbătoririi hramului, a sfințirii bisericii sau a unei troițe și monument, sau chiar cu ocazia altor împrejurări ocazionale.

Pentru perfecționarea misionarilor se vor organiza săptămâni de retragere, în serii sau deodată, fie la Episcopie, fie la sf. Mănăstire Hodoș-Bodrog, iar pentru aflarea resurselor materiale necesare acoperirii cheltuelilor cu organizarea misiunilor, se va constitui în fiecare parohie câte un comitet misionar parohial compus din preot, cantor și primul epitrop.

Acestea sunt în linii generale prevederile mai însemnate ale noului Statut pentru organizarea misiunilor religioase în Eparhia Aradului. În aceste prevederi — succint expuse aci — este cuprins desigur un program vast și bine conceput. Un program care ascunde în realizarea lui însăși cheia de boltă pentru rezolvarea multor probleme de natură religio-morală, cari frământă conștiința creștină a vremurilor de azi. Ni s'a adus adeseori acuza nemeritată și de către unii creștini de ai noștri și mai ales de cei din sânul altor confesiuni, că Biserica noastră ortodoxă este o Biserică statică și oarecum anchilozată în preocupările și activitatea ei. Prin noua organizare a misionarismului religios pe întreaga Eparhie ni se oferă din nou prilejul ca să ne dovedim și vitalitatea și dinamismul, care a împodobit întotdeauna acțiunile noastre bisericești.

Pr. D. TUDOR

Instituirea parohilor

II.

Epoca sinoadelor ecumenice și particulare este bogată în mărturii asupra dreptului poporului de a participa la alegerea clericilor. „Enciclica ecumenică” a părinților ce au participat la sinodul ecumenic dela Niceea (325) completând dispozițiile canonului 4 al sin. I ec. referitor la alegerea episcopilor spune: „Dacă moare cineva din slujba Bisericii, în locul lui se poate admite și o persoană care nu demult a devenit membru al Bisericii, dacă este vrednic pentru aceasta și dacă poporul îl alege, dar în orice caz numai după aprobarea și confirmarea episcopului Alexandriei. Aceasta se permite și celorlalte Biserici” (Dr. N. Milaș: op. cit. vol. I partea II pag. 19). În expresia „cineva din slujba Bisericii” se cuprind fără îndoială episcopii, preoții și diaconii.

Can. 4 al sin. I ec. pe motiv că nu amintește despre laici în legătură cu așezarea episcopului — a fost interpretat ca o măsură ce interzice participarea poporului la alegerile de clerici.

Emanând dela aceeași părinți care au dat și canoanele primului sinod ecumenic, enciclica sinodală, este cel

mai autorizat interpret al dispozițiilor acestor canoane. Enciclica scoate cu prisosință în evidență dreptul poporului de a participa la alegerile păstorilor Bisericii, admiterea cuiva în slujba Bisericii fiind condiționată de alegerea poporului.

Participarea laicilor la alegerea clericilor, în sensul canonului 4 și al enciclicei o dovedește o dispoziție împărătească contemporană sinodului I ec. și anume legea din 361 a împăratului Constanțiu I „De Decurionibus” potrivit căreia „consiliul sau sfatul cetății, iar dacă nu acesta atunci poporul întreg avea să aleagă pe preoți, pe diaconi și chiar pe subdiaconi, care toți în vreun alt chip de și-ar dobândi slujba, ar suferi rigori” (L. Stan op. cit. pag. 628).

Sinodul particular din Laodicea (343—381) s'a ocupat cu problema alegerii clericilor concretizând hotărârile sale în canoanele 5, 12 și 13. Canonul 5 interzice facerea hirotoniilor în prezența ascultătorilor. Canonul 12 dispune că episcopul va fi ales prin hotărârea mitropolitilor și a episcopilor celor dimprejur. Canonul 13 interzice plebei să facă alegerile celor ce vor fi așezați în preoție. Acestei trei

canoane ale sinodului din Laodicea au fost interpretate ca potrivnice participării poporului la alegerile clericilor. Canonul 12 este o repetare a dispozițiilor sinodului I ecumenic, dat în același scop, cu același sens ca și canonul 4 al pomenitului sinod, pentru a preciza rolul episcopului și a mitropolitului la alegeri, adăugând în plus condiția examinării temeinice în privința credinței și a dreptei vieți, sau mărturia bunului nume pe care nimeni altul nu era mai autorizat decât poporul s'o dea. Ceeace can. 12 al sin. din Laodicea cuprinde în plus față de can. 4 al sin. I ec. ne permite să întvedem participarea poporului la alegerea clericilor ca martor asupra dreptei vieți.

Că sinodul laodicean n'a avut atitudine contrară participării poporului la alegerile păstorilor Bisericii, — deci can. 12 numai eronat se poate considera ca interdicere a acestei participări — se poate vedea din canonul 5 și 13.

La interpretarea can. 5 laodicean greutatea stă în aflarea sensului în care sunt întrebuințate cuvintele „hirotonie” și „ascultători”.

Unii înțeleg aci prin hirotonie taina intrării în preoție, iar prin ascultători fie pe penitenți de treapta a doua, fie pe catechumeni. Catechumenii nu trebuie să fie de față, ca să nu audă rugăciunile ce se citesc la hirotonie. Hirotoniile să nu se facă decât după ieșirea catechumenilor, (după ectenia „câți sunteți chemați ieșiți...”). Hirotonia episcopului se face la Apostol, înainte de ieșirea catechumenilor, deci interpretarea de mai sus nu stă (Pidalion. Sub însemnarea la can. 5 sin. Laodicea). Aproape de adevăr credem a fi părerea că penitenții și catechumenii nu puteau fi prezenți la alegerile de preoți, fiindcă acesta era un drept ce aparținea numai membrilor cu drepturi depline în Biserică, iar nu și celor „care în urma păcatelor lor sunt puși în rândul penitenților sau care nici nu sunt membrii adevărați ai Bisericii, catechumenii” (N. Milaș op. cit. vol. II. p. I. pag. 85).

Zonara și Valsamon înțeleg prin hirotonie votarea și alegerile clericilor, la care nu se cuvine să fie de față oarecare mireni, ca nu cumva auzind ceva păcate în socoteala candidaților, să se smintească și să se îndemne la răutate (Pidalion, loc. cit.) „Deoarece la alegeri de multe ori se spun despre cei ce se aleg și lucruri nevrednice, aceste alegeri să nu se facă ca oricine va vrea să le asculte”, zice Valsamon (N. Milaș, op. cit. p. II p. I pag 85).

Dar dacă alegerile nu trebuie „să se facă ca oricine va vrea să le asculte” aceasta nu înseamnă că nimeni din popor nu are drept să participe la ele, prin acest „oricine” nu este exclusă decât o parte din popor nu și cei chemați din popor la alegeri.

Înțelesul acesta ni-l dă can. 13 al sinodului laodicean care interzice plebei de a participa la alegerile celor ce vor fi așezați în preoție. Can. 13 excluzând plebea dela alegerile clericilor, arată că până aci și plebea, deci întreg poporul avea dreptul să participe la așezarea păstorilor Bisericii, dar nu înseamnă cum susțin Zonara, Aristen și Valsamon, că prin excluderea plebei a fost exclus întreg poporul.

Cuvântul plebe, ὄχλος (oblos) pe grecește, întrebuințat în can. 13, nu cuprinde în sine întreag poporul ci numai o

parte, căci dacă ar fi fost vorba aci despre întreg poporul, atunci s'ar fi folosit termenul λαός, căci acesta este cuvântul propriu limbajului canonic pentru a designa poporul (L. Stan, op. cit. pag. 341). Cuvântul oblos — grecesc — întrebuințat în acest canon înseamnă prostimea poporului și se folosește spre a fi pus în contrast cu partea inteligentă și cu vază a poporului și în genere însemnează mulțimea poporului care se turbură și produce dizordini (Milaș, op. cit. vol. II p. I pag. 12).

Pidalionul interpretează corect canonul 13 spunând „oprește acest canon de a face noroadele și neregulatele gloate de prin cetăți alegerile și votările celor ce au a se hirotoni ierei (ori și arbierei). Intâi că după dreptul cuvânt unii ca aceștia trebuie a se alege de arbierei și sinerei, urmând și împreună alegerile cele dela popor. Și al doilea că poate cei mai înțelepți și mai evlaviești mireni se cuvine împreună să aleagă cu episcopii și preoții pe cel ce urmează a se hirotoni lor preot (sau arbiereu) dar nu și norodul cel prost și neregulat, pentru gălceville ce pot urma întru alegerile lor unii pe unul alegându-l și alții pe altul” (Pidalion. Comentariu la can. 13 al sinodului dela Laodiceea).

Canonul 13 oprește numai o parte a poporului — gloatele neregulate — dela alegerile clericilor, „nu și pe onorațiilor clerului și poporului, va să zică pe reprezentanții lor” (A. Șaguna: Compendiu de drept canonic pag. 246).

Canoanele sinodului laodicean s'au dat numai pentru a pune capăt turburărilor și abuzurilor pe care gloatele nepricepute și ușor de corupt le făceau cu ocazia alegerilor de clerici. Ele nu i-au dreptul poporului de a participa la alegeri, ci opresc numai pe aceia ce nu au drepturi depline (can. 5) și pe cei ce nu știu sau mai ales nu vor să se folosească de drepturile lor în așa fel încât să atingă țelul pentru care le-a fost dat acest drept (can. 13), dar admit și cer participarea poporului prin reprezentanții săi. Că prin hotărârile sinodului din Laodiceea poporul n'a fost lipsit de dreptul de a-și spune cuvântul său la alegerile de clerici — ci că acest sinod a introdus numai o tehnică nouă în ceea ce privește modul de a fi exercitat acest drept — Prin reprezentanți, ne dovedesc câteva legi ale împăratului Iustinian. Prin novelele 123 din anul 546 și 137 din anul 564 dreptul poporului de a participa la alegerile clericilor, dar prin reprezentanții săi, primește putere de lege cu obligativitate pentru stat și pentru Biserică. Asupra alegerilor pentru presviteri și diaconi hotărăște mai ales Novela VI cap 4, din anul 535, prin care se dispune ca episcopul să nu hirotonească pe orice preot sau diacon, ci numai bărbați mărturisitori. Cine dădea mărturia pentru presbiter și diacon, novela nu ne spune, dar prin analogie cu mărturia dată la alegerile de episcop, potrivit Novelelor 123 și 137, de către mireni fruntași ai cetăților, fără îndoială că mireni fruntași ai parohiilor trebuiau să dea mărturie candidaților de preoți (L. Stan op. cit. pag. 640). Sf. Vasile cel mare după ce ajunge episcop al Cezariei (870) trimite o enciclică horepiscopilor din eparhia sa, prin care le atrage atenția asupra unor abuzuri, dintre cari și asupra procedurii necanonice la așezarea slujitorilor Bisericii. Această enciclică

formează can. 89 al Sf. Vasile în care spune: „Obiceiul încetătenit din vechime în bisericile lui Dumnezeu primea pe slujitorii bisericii, după ce-i cerceta cu toată temeinicia, și se cerceta cu deamănuntul întreg modul lor de viață... Și aceasta o cercetau presbiterii și diaconii, care viețuiau împreună cu ei, apoi îi duceau la horepiscopi, care primind voturile dela cei ce mărturiseau adevărat, și dând de știre episcopului, așa îl numărau pe slujitor în tagma celor ieraticesți” (N. Milaș op. cit. vol. II p. II pag. 135). Că prin „cei ce mărturiseau adevărat” se înțelege poporul ne-o spun legile împăratului Honoriu. Abuzurile horepiscopilor semnalate de Sf. Vasile cel mare în can. 89 au fost obiectul a trei legi din partea împăratului Honoriu (două în anul 398 una în anul 400) prin care se dispune că la instituirea clericilor supremul drept îi revine episcopului, care va așeza pe preoți și pe diaconi însă numai la cererea sau sufragiul poporului (L. Stan: op. cit. pag. 629). Sf. Teofil al Alexandriei, în instrucțiile date lui Amon pe care-l trimite în Lico la episcopul Apollo, ca să deslege mai multe întrebări adresate din provincia acestuia, spune asupra procedurii instituirii clericilor: „preoțimea întreagă să consimțască și să-i aleagă și apoi episcopul să-i examineze și consimțând cu preoțimea în mijlocul bisericii să-l hirotonească, fiind de față poporul și episcopul se adresează (poporului) dacă poate și poporul să mărturisească pentru dânsul” (N. Milaș op. cit. vol. II p. II, pag. 179). Mărturisirea poporului cerută de episcop cu ocazia hirotonei, potrivit instrucțiilor date de Sf. Vasile (canonul 7) se făcea în virtutea drepturilor mirenilor de a participa la alegerile clericilor.

Ultima dispoziție canonică valabilă pentru întreaga Biserică, asupra instituirii clericilor este canonul 3 al celui de al șaptelea sinod ecumenic (Niceea 787), care repetă dispozițiile canonului 30 apostolic: alegerile de clerici făcute prin dregătorii lumești nu sunt valabile, și ale canonului 4 al sin. I ec.: episcopul să se așeze de către sinodul episcopesc.

Importanța canonului 3 al sin. VII ec. constă în faptul că printr-o declarație categorică și precisă, — fiecare alegere de episcop, sau de presviter, sau de diacon, făcută de către dregătorii (lumești) să rămână fără tărie — extinde dispozițiunile can. 30 apostolic și ale can. 4 al sin. I ec. și asupra alegerilor de presviter și diacon. Sinodul al șaptelea ecumenic prin canonul 3 atestă că în sec. 8 dispozițiunile can. 30 apostolic și ale can. 4 al sin. I ec. erau în vigoare, ceea ce înseamnă că și principiul pe care l consfințeau — participarea poporului la alegerea celor din tagma ieraticescă — era respectat. Interpretarea can. 3 al sin. VII ec. ca o măsură ce privează poporul de dreptul de a participa la alegerile clericilor este o eroare. Pidalionul consideră acest canon ca o mărturie în favoarea dreptului poporului spunând: „Iar cumcă și presbiterii și diaconii se aleg, precum episcopii, arătat este din canonul al treilea al soborului 7 și al șaptelea al lui Teofil” (Pidalion, sub însemnarea la can. 2 apostolic). „Iar cumcă și presbiterii și diaconii se aleg se arată mai ales din canonul acesta (3 al sin. 7 ec.)”. Iar cumcă și creștinii se cuvine după urmare a

alege împreună cu arhierii pe cei care au a se hirotoni o arăta tâlcuirea celui 61 apostolic (Pidalion. Tâlcuire la can. 3 sin 7 ec). Can. 61 apostolic se ocupă cu învinuirile aduse candidaților la hirotonie. În tâlcuirea acestui canon se spune că discuția asupra învinuirilor aduse se face în public pentru ca fiecare să spună ce știe, ca să se vadă dacă învinuirile sunt temeinice sau nu și astfel „alegerile episcopilor și ale clericilor se cuvine a se face înaintea a tot norodul bisericii, pentru ca să aibă slobozenie cel ce va voi a zice” (Pidalion: Tâlcuire la can. 61 apostolic).

Din cercetarea învățaturii Mântuitorului (Matei V, 13, 14, 16) a procedurii apostolilor (Fapte I, 15—24; 1—7; XIII, 2—4) și mărturia sf. Părinți (I Cor. a lui Clement Romanul, Invățătura celor 12 apostoli, Constițuțiile apostolice, Omilia VI la Levitic a lui Origen, Epistola 68 a lui Ciprian), a textelor și tâlcuirii canoanelor (can. 2 apostolic, 30 ap., 36 ap., 61 ap., can. 4 sin. I ec., 3 sin. 7 ec., can. 5, 12, 13 sin. Laodicea, can. 89 Sf. Vasile cel Mare, can. 7 Sf. Teofil al Alexandriei), a legislației civile recunoscută uneori și de Biserică (Legea lui Constanțiu I „De Decurionibus”, legile lui Honoriu. Novelele VI, 123, 137 ale lui Justinian), observăm deci că alegerea parohilor s'a făcut întotdeauna cu participarea întregii obști creștine: episcop, cler și popor.

Prof. I. Ageu

Concepții despre împărăția viitoare

Se vorbește astăzi, mai mult poate decât oricând, de pacea și securitatea omenirii. Toate cercurile politice, economice, sociale și filosofice din lumea întreagă discută cu aprindere această problemă și caută să o rezolve, pentru a putea pune temelii statului de mâine pe principii democratice și umanitare.

E cert deci că pacea și statul viitor sunt două deziderate ce trebuie împlinite. Fără acestea nimic nu poate fi considerat durabil și trainic. Dar mai presus de aceste chestiuni cari angajază omenirea într-o dispută febrilă, se găsește desigur mult căutată pace eternă, pe care fiecare om și-o dorește și după care fiecare din noi alergăm. Această pace eternă însă nu este din domeniul preocupărilor oarecum omenesce, ci dintr'un domeniu mai vast: cel al religiei.

Religia, și în special cea creștină, este dominată de principiul vieții de dincolo de moarte, de împărăția viitoare. În această împărăție viitoare se împlinesc toate dezideratele ce în viața aceasta nu se pot rezolva. Pacea și liniștea eternă sunt caracteristicile acestei împărății. De aceea azi când problema păcii omenirii întregi este așa de actuală, găsim că a discuta în rândurile acestea și împărăția viitoare nu este inoportună, ci prezintă un interes deosebit.

Despre împărăția viitoare și eternă a lui Dumnezeu vorbește întreaga Sf. Scriptură, dar

indeosebi Apocalipsa Sf. Apostol și Evangelist Ioan, precum și viziunile apocaliptice ale profetilor Vechiului Testament. Această împărăție, în care va domni „regele plin de blândețe”, nu trebuie înțeleasă însă, în niciun caz, ca o împărăție de natură lumească, așa cum mulți o înțeleg. Ideia apocaliptică despre împărăția viitoare, este una religioasă și nu una politică și trebuie deci privită spiritual, deși se vorbește despre o putere, care va stăpâni totul și toate. Însă „e vorba aici de puterea transfigurată, care nu mai este puterea sabiei, ci puterea iubirii” (S. Bulgakoff: Ortodoxia, p. 205).

Totuși se mai găsesc și azi destui aderenți, cari să creadă în o împărăție a lui Dumnezeu pe pământ, cu formule politice, cu sisteme de organizare economică, socială, etc. Printre aceștia, amintesc, cu titlu de curiozitate, așa numita „Asociație a martorilor lui Iehova”, care împarte broșuri în care se vorbește despre sfârșitul lumii acesteia de acum și începutul statului viitor, teocratic, în care Iisus Hristos va domni ca un Domn pământean peste „martorii lui Iehova”, cari îl cunosc și cari se fac părtașii regimului teocratic ce va începe. Acești „martori” vor dobândi bogățiile cele mai mari, lucrurile cele mai scumpe și vor fi nemuritori în vecii vecilor (deși chiar după ei nu există nemurire, ci toți sunt supuși morții), dar numai dacă vor avea credința că Iehova, prin Iisus, va întemeia statul teocratic.

Ca și aceștia, mileniștii, adventiștii, și mai toți sectarii au aceste concepții, cu foarte mici deosebiri, nu atât de principiu, cât mai mult de exprimare.

Sunt foarte interesante concepțiile „martorilor” despre teocrație și despre religie. Pentru ei „Satan a devenit dumnezeul întregii lumi” și conclud că epoca actuală formează zilele din urmă ale acestei „tăvărnicii”, în legătură cu care este și „așa numita creștinătate” („martorii sunt și ei o sectă creștină) și care a dat posibilitate lui Satan să „amăgească milioane de oameni, că această organizație înșelătoare (creștinătatea), ar fi expresia politică a împărăției lui Dumnezeu” (J. F. Rutherford: Teocrația, p. 11).

Dar sfârșitul lui Satan este aproape — zic ei — și „martorii” vor asista la instaurarea „guvernului teocratic”, care va vindeca popoarele de boalele pe care, din neștiința lor despre guvernul teocratic, le-au primit și cari nu pot fi vindecate decât prin acest guvern. Pentru ei nu există o „vindecare prin credință”, vindecare pe care Mântuitorul Hristos a practicat-o, deși recunosc că El „a întreprins câteva vindecări de bolnavi când a fost pe pământ”. Dar și aceste vindecări — zic ei — nu au fost definitive, pentru că „niciunul nu a rămas după aceea sănătos pentru totdeauna”.

Vindecarea popoarelor este semnul perfecțiunii guvernului teocratic, ce va avea loc la începutul domniei teocratice, iar după aceasta toți vor fi învățați, ce fel de alimente sunt bune și cum să le folosească. Ei vor fi lămurii asupra igienei adevărate, asupra somnului corect și asupra manifestării corporale, și nimeni nu-i va mai înșela mai mult... Dumnezeu va vindeca pe bolnavi în așa fel; încât-bunăstarea lor să poată fi durabilă” (cp. cit p. 23—24).

Concepția aceasta despre guvernul teocratic ne pare copilărească și fără nicio legătură. Dacă numai la atâta se rezumă — și după „martori” cam la atâta — împărăția lui Dumnezeu, atunci la ce bun mai năzuiește atâta sufletul omului după fericire și după liniștea eternă. Un stat teocratic de felul acestuia, poate să dea mulțumirea deplină, Paradisul, după care omul aleargă dela începutul veacurilor?

Nici într'un caz nu!

Poate cel mult să sădească în sufletul omului și mai mult nostalgia aceasta după paradisul pierdut. Dar atunci suntem în contradicție cu concepția noastră despre Dumnezeu, pe care L-am face asemănător nouă, pentru că acest stat teocratic ar fi o imperfecțiune. Noi spunem despre Dumnezeu că este perfect și că toate cele ce le face El sunt perfecte. Dar atunci cum am putea admite această imperfecțiune a lui Dumnezeu, fără să nu-i negăm perfecțiunea absolută?

Iată cum am putea cădea ușor în ispită și cum am putea da naștere și mai ușor ereziei. Teocrația nu trebuie înțeleasă ca o totalitate de legi într'un stat, nici ca o organizație politică. Ea are un sens mai profund, mai divin, așa cum este concepută de ortodoxie, care lămurește pe deplin ideia apocaliptică și care este cu totul diferită de aceasta a „martorilor”.

Sensul real, sensul ortodox al Domniei lui Dumnezeu este bazat pe principii spirituale și privește problema dintr'o latură ce se identifică cu adevărul, nu din una eronată ale cărei premise sunt dela început anunțate greșit.

Despre sensul ortodox al teocrației ne vom ocupa într'un articol viitor, dezvoltându-l și debătându-l din punctul de vedere amintit.

Diaconul M.

CETIȚI ȘI RĂSPÂNDIȚI foaia creștinului ortodox „CALEA MANTUIRII”. Ea vă deschide ochii și inima ca să înțelegeți și să urmați cuvântul adevărului creștin, legea Evangheliei, glasul Bisericii lui Hristos.

Românii arădani în frământările anilor 1849-50

Introducere

Eparhia Aradului, cu un trecut de peste două veacuri numai dela strămutarea scaunului dela Ineu la Arad, nu-și are încă scrisă istoria ei. Gânduri vechi de a se scrie această istorie, au fost. N'au lipsit nici oarecari începuturi. Totuși în starea de astăzi a lucrului, nu ne putem lăuda decât cu monografii, adevărat unele impunătoare și depășind cadrul eparhiei. Monografiile apărute se ocupă fie de anumite epoci mai bogate în evenimente, fie de bărbații cu rol conducător în mer-sul rol.

În rândul acestor monografii, trebuiesc așezate la locul de frunte, lucrările Părintelui *Dr. Gh. Ciuhandu: Românii din câmpia Aradului de acum două veacuri* (Arad, 1940) — pentru veacul al XVIII-lea, iar pentru veacul al XIX-lea, monografia intitulată: *Episcopii Samuil Vulcan și Gherasim Raț. Pagini mai ales din Istoria Românilor Crișeni* (1830—40) Arad 1935. Aceste lucrări¹⁾ au aruncat o lumină puternică într'un domeniu puțin cercetat.

Dintre istoricii mai vechi poate fi amintit *Demetriu Popa*, cu ale sale *Momente din trecutul eparhiei Aradului* (în *Biserica și Școala* pe anii 1883 și 1884).

Doi lucrători harnici în ogorul istoriei eparhiei noastre au fost profesorii: *Dr. Avram Sădean* și *Dr. Teodor Botiș*. Documentele adunate de acești zeloși cercetători — primul mort prea de timpuriu în primul războiu mondial — au fost utilizate de secundul în a sa *Istoria școlii normale și a Institutului teologic din Arad* (Arad 1922).

Epoca dela 1815 până la 1829, cu moartea ultimului ierarh sârb, Pavel Avacumovici, cu lupta Românilor arădani în frunte cu M. Nicoară și ceilalți, pentru episcop român, și-a găsit mai mulți cercetători. Între aceștia sunt: *Dr. Cornelia C. Bodea*²⁾, *Ștefan Pop*³⁾, *Damaschin Ioanovici*⁴⁾ și alții pe cari nu-i pomenim nefiind în intenția noastră a face pomelnicul întreg al acestor ostentori. Fapt este că în urma cercetărilor făcute și publicate până acum, e oarecum bine studiată prima jumătate a veacului al XIX-lea, din trecutul eparhiei noastre, timp agitat, plin de evenimente hotărâtoare pentru dezvoltarea ulterioară

¹⁾ Vezi-le înscrise în „Din bibliografia părintelui Gh. Ciuhandu” de Ilarion V. Felea, în „Biserica și Școala”, an. LXIII (1939) Nr. 38 (17 Sept.) p. 314—15.

²⁾ Moise Nicoară (1784—1861) vol. I Arad (fără an) Diece-zana, pp. 450.

³⁾ Frământări românești în jurul scaunului episcopesc dela Arad. (Arad, 1929).

⁴⁾ Zile triste din viața lui Moise Nicoară. „Biserica și Școala” 1918 Nr. 1.; Câteva momente din lupta pentru episcop românesc la Arad „Revista Teologică” (1916).

a Bisericii și Neamului românesc. Jumătatea a doua a veacului trecut a rămas în cea mai mare parte nestudiată. Pentru răstimpul dela 1840, unde sfârșește Păr. Ciuhandu, până la 1847, am a dat în această revistă în anii 1944 și 1945, câteva schițe istorice, cari firește, sunt departe de a fi epuizat materialul arhivistic existent și reclamă o grabnică revenire.

Cu revoluția din 1848—49 și mai ales cu sinodul dela Chișineu (Martie 1849) se ocupă dnii *Ed. I. Găvănescu*¹⁾ și *Octavian Lupăș*. Secundul într'o conferință ținută în anii trecuți la Arad.

Cât privește epoca mai veche, (sec. XVIII-lea) epoca ierarhilor sârbi, în afară de lucrarea Păr. Ciuhandu: *Schițe din trecutul Românilor arădani din veacul XVIII* (Arad, 1934) și a Dlui *Ed. I. Găvănescu: Mărturii românești din Eparhia Aradului în veacul al XVIII-lea* (Arad, 1940), nu cunoaștem altele. Deasemenea sunt puține știrile în legătură cu episcopia și ierarhii ei, din vremea când își avea sediul la Ineu.

Arhiva veche a Episcopiei noastre fiind în cea mai mare parte distrusă, una dintre arhivele de mare importanță pentru noi, este aceea a Mitropoliei din Carloviț — dacă mai există — cu care am avut legături canonice până la reactivarea Mitropoliei ardelenne (1864). În trecut notăm, că cercetătorul acestei arhive pe lângă alte calități, va trebui să fie și un bun slavist.

Eparhia Aradului a îndeplinit, cu deosebire în veacul al XIX-lea și un important rol cultural-național. Această latură a istoriei ei, înfățișată parțial în monografiile amintite, va trebui adâncită, pentru a se arăta întreaga contribuție a Bisericii strămoșești la menținerea și înălțarea vieții culturale-naționale a poporului român.

După cât este de mic interesul pentru cercetări istorice, după câte greutatea întâmpină adunarea, publicarea și studierea materialului istoric, prevedem a fi departe încă vremea când vom putea avea istoria întreagă a eparhiei Aradului, sub diferitele aspecte. Până atunci, a urma cu publicarea unor fragmente, a unor monografii, sau chiar a aduna și publica documentele de seamă cari zac în arhiva Episcopiei sau în alte arhive, este o datorie elementară, și poate singurul lucru bun ce-l putem face în acest domeniu, în trudi-tele zile ale veacului nostru.

Dăm urmare, în cele ce urmează, desfășurării cauzei românești în eparhia Aradului și contribuției Ep. Gherasim Raț la promovarea ei, începând cu toamna anului 1849, când și ținutul Aradului ajunge a fi eliberat de războiul civil și până în August 1850, când moare Ep. Raț.

¹⁾ În „Biserica și Școala” pe anul 1945, deasemenea în revista „Hotarul” (1936) sunt publicate aste în legătură cu istoria eparhiei în anii 1848—49.

Am socotit de trebuință a pune înaintea acestor modeste cercetări un capitol care să rezume în linii generale orientarea politică și bisericească — problemele mari cari frământau poporul românesc în anii de după revoluție ca și în tot decursul veacului trecut. Ele se pot rezuma la două: *independența politică în cadrul imperiului austriac*, după principiul de libertate și egală în dreptăți pentru toate națiunile conlocuitoare a constituției din Martie 1849; apoi *independența bisericească*, prin restaurarea ierarhiei naționale neatârnată de cea sârbească.

Tot înainte de a trece la expunerea faptelor anilor 1849 și 50, am ținut să răspund la întrebarea: *care era atitudinea Ep. Raț față de problema națională și bisericească a Românilor?* Răspunsul l-am dat dintr'un întreit punct de vedere, și anume: 1. din punctul de vedere al atitudinii observată de el la Sinodul dela Chișineu și față de guvernul revoluționar în general, 2. analizând răspunsul dat Patriarhului Raiacici în cauza despărțirii ierarhice, și 3. Prin prisma raporturilor întreținute cu Șaguna. Concluzia este: în ambele probleme Ep. Raț este pe linia tradițională a intereselor românești alături de Șaguna, mai puțin favorizat de noroc spre a-și putea da întreaga contribuție.

Evenimentele anilor 1849 toamna, și până în Iulie 1850, le-am grupat în trei: cele cari urmăreau trimiterea deputaților arădani la Viena, cele pentru scoaterea unei gazete românești și în sfârșit peripețiile pregătirii și chemării Sinodului din Iulie 1850. Se va putea vedea aici ce fel de greutatea a întimpinat Ep. Raț pentru adunarea acestui Sinod, spre deosebire de Șaguna, favorizat și aici de împrejurări. Enorme greutatea i-a făcut aici comisarul guvernial Ioan Atzél. Acestuia se datorește faptul că deși conchemarea sinoadelor eparhiale era proiectată încă în Ianuarie 1850 și a lui Șaguna s'a putut ține în Martie, a lui Raț se ținea abea în 23 Iulie stil vechi.

În ultimul capitol facem analiza concluzelor acestui Sinod.

Cu aceasta nu credem deloc să fi epuizat cuprinsul celor doi ani din istoria eparhiei. Alții, sau noi înșine — dacă va vrea Dumnezeu — vom întregi lucrul nostru nedesăvârșit.

Dea Domnul prilejuri nemerite, vremuri pașnice și putere de muncă spre a putea înfățișa chipurile și faptele părinților noștri, „la al căror sfârșit al purtării privind, să le urmărim credința“ (Evrei 13,7) și să ne întărim în râvna pentru binele și propășirea Neamului și Bisericii strămoșești.

Pr. Gheorghe Lițiu

Informațiuni

■ În conformitate cu Statutul, pentru organizarea misionarismului religios în Eparhia Aradului, P. S. Sa Părintele Episcop Andrei a dispus împărțirea întregii Eparhii în următoarele 25 cercuri misionare, numind în fruntea lor ca preoți misionari tractuali pe următorii:

I. Protopopiatul Arad. 23 parohii, 3 misionari.

a) *Pr. Petru Bogdar*—Arad; 1) Arad 2) Arad-Bujac, 3) Arad-Gai, 4) Arad-Grădiște, 5) Arad-I. G. Duca, 6) Arad Șega, 7) Arad-6 Vânători, 8) Micălaca-Nouă, 9) Micălaca Veche, 10) Aradul Nou.

b) *Pr. Zenovie Brădean*—Curticium: 1) Andrei Șaguna, 2) Curticium, 3) Dorobanți, 4) Iratoșul, 5) Macea, 6) Sânmartin, 7) Sânpaul, 8) Șofronia, 9) Zimand, 10) Uiveniș.

c) *Pr. Mihai Morgovan*—Cicir; 1) Cicir, 2) Engelsbrun, 3) Glogovăț, 4) Mândruloc, 5) Panatul Nou, 6) Sânleani, 7) Sânicolaul Mic, 8) Șangu.

II. Protopopiatul Buteni. 34 parohii, 3 misionari.

a) *Pr. Ioan Bogdan*—Șebiu; 1) Berindia, 2) Buteni, 3) Cociuba, 4) Donceni, 5) Joia Mare, 6) Paulian, 7) Prăjești, 8) Revetiș, 9) Roșia, 10) Șebiu, 11) Selejeni.

b) *Pr. A. Ionuș*—Prunișor; 1) Buhani, 2) Dezna, 3) Ignești, 4) Laz, 5) Minead, 6) Moneasa, 7) Neagra, 8) Nădălbești, 9) Prunișor, 10) Rănușa, 11) Reșchirata, 12) Slatina, 13) Susani, 14) Zugău.

c) *Pr. Dimitrie Gornic*—Buteni; 1) Bârsa, 2) Camna, 3) Chisindia, 4) Cuied, 5) Hodîș, 6) Iercoșeni, 7) Luguzău, 8) Păiușeni, 9) Văsoaia.

III. Protopopiatul Cermei. 10 parohii, 1 misionar.

a) *Pr. Ioan Poleacu*—Cermei; 1) Apateu 2) Avram Iancu, 3) Berechiu, 4) Cermei, 5) Luntreni, 6) Moșiori, 7) Satu Nou, 8) Șepreuş, 9) Somoșcheș, 10) Talpoș.

IV. Protopopiatul Chișineu-Criș; 19 parohii, 2 misionari.

a) *Pr. Ioan Faur*—Șimand; 1) Adea, 2) Chișineu-Criș, 3) Cîntei, 4) Mișca, 5) Nădab, 6) Pădureni, 7) Sinteia Mare, 8) Sinteia Mică, 9) Șimand, 10) Țipari, 11) Vânători.

b) *Pr. Gheorghe Păiușan*—Șiclău; 1) Crișana, 2) Grăniceri, 3) Iermata-Neagră, 4) Pilul, 5) Socodor, 6) Șiclău 7) Vârșand, 8) Zerind.

V. Protopopiatul Gurahonț. 35 parohii, 3 misionari.

a) *Pr. Nicolae Matia*—Cil; 1) Almaș, 2) Brusturesc, 3) Cil, 4) Crocna, 5) Dulcele, 6)

Dieci, 7) Feniș, 8) Holt (Pescari) 9) Iosaș, 10) Iosășel, 11) Mustești, 12) Rădești, 13) Valea Mare, 14) Zimbru.

b) *Pr. Gheorghe Șerb-Bonțești*: 1. Aciua (Avram Iancu), 2. Aciuța, 3. Baltele, 4. Budești, 5. Bonțești, 6. Dumbrava, 7. Gurahont, 8. Guravăii, 9. Măgulicea, 10. Pleșcuța, 11. Poiana, 12. Rostoci, 13. Tălașu, 14. Vârful, 15. Vidra.

c) *Pr. Petru Băru-Saturău*: 1. Honțisor, 2. Mădrjești, 3. Saturău, 4. Secaș, 5. Șoimoș-Buceava, 6. Zeldiș.

VI. Protopopiatul Halmăgiu. 40 parohii, 3 Misionari.

a) *Pr. Ilie Cristea-Lungșoara*: 1. Cristești, 2. Halmăgel, 3. Halmăgiu, 4. Lungșoara, 5. Poenari, 6. Sârbi, 7. Târnăvița, 8. Tohești, 9. Vosdoci.

b) *Pr. Nistor Șandru-Bodești*: 1. Bănești, 2. Bodești, 3. Brusturi, 4. Groși, 5. Iuonești, 6. Lazari, 7. Leasa, 8. Leștioara, 9. Mermești, 10. Ociu, 11. Ocșor, 12. Țarmure, 13. Tisa.

c) *Pr. Toma Florea Tomești*: 1. Baldoș, 2. Basarabasa, 3. Broțuna, 4. Căzânești, 5. Ciungani, 6. Dobroț, 7. Leauț, 8. Obârșia, 9. Prevăleni, 10. Rîșculița, 11. Strâmba, 12. Șteia, 13. Târnava, 14. Țiulești, 15. Tomești, 16. Valea-Mare, 17. Vața de jos, 18. Vața de sus.

VII. Protopopiatul Ineu. 18 parohii, 2 Misionari.

a) *Pr. Pavel Tripa-Ineu*: 1. Aldești, 2. Bocsig, 3. Ineu, 4. Ineu-Colonie, 5. Mănerău, 6. Mocréa, 7. Nadăș, 8. Râpsig, 9. Satu-Mic, 10. Șilindia, 11. Tauț, 12. Voivodeni.

b) *Pr. Miron Bălen-Seleuș*: 1. Gurba, 2. Iermata, 3. Măroada, 4. Seleuș, 5. Șicula, 6. Zărând.

VIII. Protopopiatul Pecica. 14 parohii, 2 Misionari.

a) *Pr. Aurel Goia-Nădlac*: 1. Nădlac, 2. Peregul Mare, 3. Peregul-Mic, 4. Șeitin, 5. Semlar.

b) *Pr. Teodor Și Ioan-Rovine*: 1. Bodrogul-Nou, 2. Bodrogul-Vechiu, 3. Călugăreni, 4. Pecica, 5. Rovine, 6. Sântămaș, 7. Sederhat, 8. Turnu, 9. Varias, 10. Zadăria.

IX. Protopopiatul Radna. 19 parohii, 2 Misionari.

a) *Pr. Oct. Câmpan-Bârzava*: 1. Bârzava, 2. Căpruța, 3. Conop, 4. Dumbrăvița, 5. Groși, 6. Milova, 7. Monoroștia, 8. Odvoș.

b) *Pr. Gheorghe Bala-Covășinț*: 1. Bărața, 2. Cladova, 3. Covășinț, 4. Cuvin, 5. Ghioroc, 6. Miniș, 7. Păuliș, 8. Radea, 9. Sâmbăteni, 10. Șoimoș, 11. Zăbrani.

X. Protopopiatul Săvârșin. 22 parohii, 2 Misionari.

a) *Pr. Iosif Turcu-Vărădia*: 1. Baia, 2. Bătuța, 3. Găvojdia, 4. Julița, 5. Halaliș, 6. Lupești, 7. Pârnești, 8. Săvârșin, 9. Slatina, 10. Stejar, 11. Vărădia, 12. Vinești.

b) *Pr. Ioan Tomuta-Lupești*: 1. Corbești, 2. Cuias, 3. Ilteu, 4. Obârșia, 5. Roșia, 6. Petriș, 7. Seliște, 8. Timișești, 9. Toc, 10. Trăoaș.

XI. Protopopiatul Șiria. 15 parohii, 2 Misionari.

a) *Pr. Emil Benția-Târnova*: 1. Agriș, 2. Arăneag, 3. Chier, 4. Drauț, 5. Dud, 6. Măderat, 7. Târnova.

b) *Pr. Tiberiu Iercoson-Pâncota*: 1. Caporal Alexa, 2. Comlăuș, 3. Gașca, 4. Măscă, 5. Olari, 6. Pâncota, 7. Sântana, 8. Șiria.

Nr. 3934/1946.

Comunicate

Se comunică spre știre și confirmare adresa Ministerului de Finanțe Nr. 262344/1946 către Ministerul Cultelor:

„Referindu-ne la adresa Președinției Consiliului de Miniștri Nr. 11502/1946, prin care s'a primit adresa Dvs. Nr. 855/1946 și prin care solicitați scutirea impozitului pe epitrahil realizat de preoți, avem onoare a vă aduce la cunoștință următoarele: 1) Ministerul Finanțelor printr'un Decret Lege în curs, a prevăzut degrevări la impozitul profesional pentru veniturile la cari sunt impuși preoții pentru epitrahil, destul de substanțiale. 2) În afară de această degrevare ce vine pe cale de lege, toți cei nemulțumiți au deschisă calea apelului, sau revizuirii administrative împotriva proceselor verbale de impuneri dacă se cred îndreptățiți, întrucât impunerile s'au așezat și singura cale legală de a fi modificate nu este decât cea indicată.

Arad la 15 Octomvrie 1946.

Consiliul Eparhial

Nr. 3918/1946.

Reamintim Prea C. Păr. Protopopi și C. Preoți că în ziua de 26 Octomvrie, ziua Sf. Mare Mucenic Dimitrie, Izvoritorul de Mir, sunt îndatorați a purta colectă în toate parohiile sub titlul de colectă „Sf. și Marele Mir”.

Sumele colectate se vor trimite P. C. Protopopi, care le vor înainta, pe lângă tablou, Eforiei Bisericii Ort. Române în București, str. Maria Rosetti Nr. 63.

Din sumele colectate se acopăr cheltuețile cu procurarea materiilor necesare pregătirii Sf. Marelui Mir, care se dă bisericilor gratuit.

Arad, la 15 Octomvrie 1946.

Consiliul Eparhial